

Inhoud

Inleiding 9

DEEL EEN: Gearriveerd

1. Discussies 15
2. *This is not my beautiful house* 37
3. Dames en heren, de president van de Verenigde Staten 54
4. De first lady die niet lunchte 75
5. Verkiezingsbeloften 97

DEEL TWEE: Strijd

6. De muren komen dichterbij 117
7. Zesentwintig uur in wonderland 138
8. Het grootste huwelijk ter wereld 160
9. De stolp binnen de glazen stolp 178
10. Malia vliegt er even uit 202
11. Gefeliciteerd, meneer de president 218

DEEL DRIE: Verandering

12. Haar winst 243
13. Zijn verlies 256
14. Alles wordt politiek 270
15. Een betere plek 282
16. Wat we hier kwamen doen 295

De Obama's in beeld 313

Fotoverantwoording 328

Dankwoord 329

Enkele opmerkingen over interviews en bronnen 333

Noten 335

Bibliografie 341

Register 345

Inleiding

Eind september 2009 zaten Barack en Michelle Obama op een middag samen in de gouden en ivoorkleurige pracht van het Oval Office, waar ze in een uiterst officiële ambiance spraken over een uiterst persoonlijke kwestie. Ik interviewde hen voor een artikel in *The New York Times Magazine* over hun huwelijk, en terwijl ze onder het toezicht van Gilbert Stuarts portret van George Washington in bij elkaar passende gestreepte stoelen zaten, hadden ze het over hun partnerschap.

De president was die dag analytisch, de first lady grappig en expressief. Maar het op het oog volmaakte stel dat negen maanden geleden tijdens de inauguratiebals over de dansvloer had gezweefd, worstelde er inwendig duidelijk nog steeds mee dat ze de president en de first lady waren. Wanneer Michelle Obama haar man aantrof achter het bureau van John F. Kennedy, dat vlak bij ons stond, zei ze volgens eigen zeggen nog steeds tegen hem: ‘Wat doe jij daar? Weg uit die stoel.’ Toen ik vroeg hoe je een gelijkwaardig huwelijk kon hebben wanneer een van beiden president was, stootte de first lady een scherp ‘hmmmpf’ uit, alsof het een opluchting voor haar was dat die vraag eindelijk eens werd gesteld, waarna ze haar man liet zwoegen op het antwoord. Hij moest drie keer ophouden en opnieuw beginnen. ‘Mijn staf maakt zich veel drukker over wat de first lady vindt dan over wat ik vind,’ zei hij ten slotte, voor ze hem te hulp kwam door te antwoorden dat hun privébesluiten op basis van gelijkwaardigheid werden genomen.

Even later deed de president de onaannemelijke bewering dat zijn vrouw op de een of andere manier moest worden afgeschermd van de politieke cultuur – ‘de dwaasheid van Washington’, noemde hij het. Maar toen zij benadrukte dat de politiek of het beleid haar absoluut niet interesseerde, nam hij haar verbaasd op en sprak hij haar voorzichtig tegen door te zeggen dat hij bij alle nationale beleidspunten afging op haar feeling voor de openbare mening.

Na de verschijning van het artikel kon ik de subtiele spanning die ik in dat vertrek had gevoeld maar niet van me afzetten. Die bestond deels tussen de Obama's zelf. Maar wat echt wrong was de verhouding tussen het presidentiële stel en de wereld waarin ze zichzelf hadden gelanceerd. Ondanks de ontspannen indruk die ze samen in het openbaar maakten en ondanks de ongelooflijke ambitie waarvan ze blijk hadden gegeven bij hun streven naar het presidentschap, voelden de Obama's zich niet helemaal op hun gemak met wat ze zich op de hals hadden gehaald.

Dat had toch ook niet anders gekund? Toen de aanloop naar de presidentsverkiezingen in 2007 begon, was de kandidaat, die door iedereen nog Barack werd genoemd, net twee jaar weg uit de Senaat van Illinois, terwijl zijn nog onbekende vrouw haar schoenen maat 42 uit het koopjesrek van Nordstrom haalde, het menu van de McDrive op haar duimpje kende en meldde dat ze er weinig voor voelde om in Washington te gaan wonen. In die tijd leken ze zo'n zeldzaam politiek stel dat in onze wereld woonde, niet in een universum van wachten voor optredens, briefing-mappen en kruiperige campagneleiders. Ze zeiden dat ze niet zo waren als andere politici, bezwoeren ons dat ze in het Witte Huis zichzelf zouden blijven en dat ze de hoofdstad van het land zouden veranderen zonder er zelf door te worden veranderd.

Nu, na een carrière van kritiek op het establishment, behoorde Barack Obama tot het establishment. Hij had weinig ervaring met Washington, bestuursfuncties, economische zaken of de nationale veiligheid maar hij had een zeer uitgebreid programma, het land had grote problemen en die herfst begon zijn enthousiasme al te verflauwen. Hij was een eenzellige figuur in een baan waarin niet alleen een geslaagd beleid maar ook emotionele betrokkenheid onontbeerlijk was voor succes. De Obama's waren diep in het Witte Huis verdwenen; hun vrienden waren hun medewerkers geworden, hun kinderen waren beroemdheden en hun nieuwe hond kreeg brieven waarin om zijn officiële foto werd gevraagd. Zouden ze in 2012 nog hetzelfde stel zijn dat we tijdens de campagne van 2008 hadden leren kennen? Hoe zouden ze het hoofd bieden aan de moeilijkheden en mislukkingen die in de herfst van 2009 net zichtbaar begonnen te worden? Was het eigenlijk wel een pluspunt dat de Obama's nieuw waren in de politiek?

Er speelde ook nog iets anders. De Obama's discussieerden er al hun hele huwelijk over hoeveel verandering binnen het politieke systeem mogelijk was en of een leven in de openbaarheid leefbaar kon worden ge-

maakt. De first lady was de topper die niet echt geloofde dat de overheid blijvende verandering kon bewerkstelligen en die bang was dat een leven in de politiek van nature slopend was. ‘Ik ben niet in de politiek beland met veel vertrouwen in het proces,’ had ze jaren geleden gezegd. ‘Ik geloofde niet dat de politiek zo in elkaar zat dat er echte problemen voor mensen mee konden worden opgelost.’ De president was het niet zozeer met haar oneens; zijn kritiek op mensen met macht was bijna even meedogenloos. Maar hij bezat een verbazingwekkend vertrouwen in zijn eigen talenten; hij geloofde dat hij die echte problemen inderdaad kon oplossen en dat ze zich samen konden beschermen tegen de vileine krachten die Michelle vreesde. Hij zei tegen het land, maar ook tegen zijn vrouw, dat hij het ogenschijnlijk onverzoenbare kon verzoenen: het Republikeinse en het Democratische Amerika, het wetgevingsproces en verheven doelstellingen, een politiek leven en een privéleven.

Inmiddels stelde het Witte Huis die beloftes al zwaar op de proef. ‘De sterke punten en de uitdagingen in ons huwelijk veranderen niet omdat we zijn verhuisd naar een ander adres,’ zei de first lady tijdens het interview. Dat was mijn eerste aanwijzing dat de onderlinge discussie van de Obama’s niet was geëindigd op die verkiezingsavond in 2008, maar verder ging in het Witte Huis, met meer kracht en een grotere draagwijdte en complexiteit dan ooit.

Het was absoluut niet voldoende, besefte ik, om na te gaan wat voor impact het presidentschap op hun verhouding had gehad. Die vraag was te klein. De lastiger vraag was precies het tegenovergestelde: wat had hun partnerschap – hun discussies en meningsverschillen, hun gemeenschappelijke ideeën over zichzelf en hun sterke aarzeling ten aanzien van de politiek – voor impact op het presidentschap, op de functie van first lady en op het land? In het openbaar lachten en zwaaiden ze, maar hoe reageerden de Obama’s écht op het Witte Huis en hoe werden wij daardoor beïnvloed?

Ik heb artikelen en dit boek geschreven om die vragen te beantwoorden. Ik ontdekte het onbekende verhaal over de grote moeilijkheden die Michelle Obama aanvankelijk ondervond in het Witte Huis: haar desoriëntatie in een vreemde, besloten, nieuwe wereld, de gespannen verhouding met veel adviseurs van haar man, de strijd om interne invloed en de uiteindelijke ommekeer. Ik heb ook gemerkt dat door over haar te schrijven haar ongrijpbare, introverte man begrijpelijker wordt. Zij is zijn spar-

ringpartner, zijn waarschuwingssysteem, zijn toeverlaat, zijn beschermengel – strenger dan hij, zoals hij zelf heeft toegegeven. Hij probeert uiteindelijk te leven volgens haar maatstaven en we zullen het nog lang hebben over de gevolgen daarvan. Als we haar werkelijke ervaringen in het Witte Huis kennen, krijgen we niet alleen meer inzicht in een van de invloedrijkste vrouwen uit onze tijd, maar ook in nieuwe, cruciale waarheden over het ambtstermijn van haar man.

Een van de vreemdste dingen van het presidentschap is dat het zo genadeloos persoonlijk is. Het Witte Huis is tegelijkertijd een kantoor, een woonhuis en een museum, waarbij die drie functies voortdurend met elkaar botsen. De president en de first lady bevinden zich vaak onzichtbaar slechts enkele centimeters bij het publiek vandaan. Ook bij het vervullen van hun functie bestaat er vrijwel geen onderscheid tussen openbaar en privé, tussen wat politiek en wat persoonlijk is. Instincten, aversies, blinde vlekken en ijdelheden die er niet toe zouden doen op een gewone werkplek, zijn hier van grote betekenis. Tijdens het werken aan dit boek viel me telkens weer op dat de persoonlijke dynamiek tussen de Obama's gevolgen had voor ons allemaal: zo'n sterk gemeenschappelijk wantrouwen ten opzichte van de politiek dat het presidentschap er soms onder te lijden had; de vaak onrealistische inschattingen van de president ten aanzien van wat hij kon bereiken en de zorgen van de first lady daarover; het feit dat de carrière van de president herhaaldelijk verlangde dat de first lady een stapje terug deed ten opzichte van hem en de uiteenlopende manieren waarop ze weer invloed heeft verworven; hun regelmatige verlangens om te ontsnappen aan en even los te komen van het leven dat ze met zo veel moeite hadden bereikt en de manier waarop Michelle Obama Barack Obama telkens weer redt, in persoonlijk en in politiek opzicht. Nu veel Amerikanen teleurgesteld zijn in Obama's beheer van de economie zal zijn herverkiezing in 2012 steeds meer gaan hangen van leuke plaatjes en aardige verhalen over hem en zijn gezin, hoewel het ware verhaal over de Obama's in het Witte Huis veel complexer is.

Twee jaar na het interview in het Oval Office, nu ik heel wat meer heb geschreven, komt het me niet meer vreemd voor om in die omgeving over een huwelijk te praten, maar vind ik het juist heel toepasselijk. Barack en Michelle Obama zijn al vanaf 1992 met elkaar getrouwd, maar wij zullen ook nog minstens een jaar en wellicht langer met hen getrouwd blijven.

DEEL EEN

Gearriveerd

Discussies

NAJAAR 2008

Michelle Obama had een donkere zonnebril en een honkbalpetje op in de hoop niet op te vallen.

Begin november 2008, slechts enkele dagen nadat haar man de presidentsverkiezingen had gewonnen, glipte ze met Sasha, haar dochter van zeven, het bewapende fort uit dat vlak daarvoor nog haar huis in Chicago was geweest. Ze waren op weg naar de tennisles van Sasha op een openbare baan achter een basisschool, een paar straten verderop. De bladeren waren al verkleurd, maar het was nog warm en naast de tennisbaan waren jongens aan het honkballen.

Het idee dat haar man werkelijk de president van de Verenigde Staten zou worden, begon net door te dringen. Het was pas reëel gaan lijken op de avond van de verkiezingsdag, toen ze tijdens zijn overwinningsspeech op het podium had gestaan voor feestvierende mensen in Chicago en ver daarbuiten. ('Is het je werkelijk gelukt?' had ze tegen hem gemompeld.) Maar alles ging heel snel: hij bepaalde in grote lijnen hoe zijn staf en kabinet eruit zouden gaan zien en iedereen stond al op als hij ergens binnenkwam. Er werd een 'overgangskantoor' ingericht in Chicago en de veiligheidsdienst was bezig dikke platen kogelvrij plastic voor de ramen te bevestigen. Laura Bush belde om Michelle uit te nodigen het Witte Huis te komen bekijken. Het werd al een nationale sport om te raden naar welke school hun dochters Malia en Sasha in Washington zouden gaan en zelfs wat voor jong rashondje ze zouden nemen. De vrouw van de verkozen president was verbouwereerd door dat alles, bijna alsof ze niet kon aanvaarden wat er allemaal was gebeurd en wat ze zou moeten doen, dus klampte ze zich koppig vast aan de gewone gang van zaken, vandaar de tennisles.

In het sportpark kwamen Michelle en Sasha Susan McKeever en haar dochter Alana Sahara tegen. De McKeever's behoorden tot de hechte groep die de Obama's tijdens hun snelle politieke opmars had bijgestaan door op de meisjes te passen en de kandidaat en zijn vrouw gezelschap te houden in hotelsuites in vreemde steden. Zij waren echte vrienden, uit de buurt, geen politieke kennissen. Michelle en Susan zaten allebei in het bestuur van een Afrikaans dansgezelschap en had een paar jaar geleden samen fondsen geworven, onder andere door het bakstenen huis van de Obama's te vullen met luid, ritmisch getrommel.

Terwijl de twee vrouwen bijpraatten, informeerde McKeever discreet naar een kwestie die de Obama's al een tijdje stilletjes bespraken.

‘Wat zijn de plannen? Zijn jullie er al uit?’ vroeg ze.

De aanstaande first lady schudde haar hoofd. ‘Ik weet nog steeds niet wat we gaan doen,’ zei Michelle met een bezorgd gezicht.

Slechts een handjevol vrienden en medewerkers wist wat Michelle overwoog: gedurende het verdere schooljaar met haar dochters in Chicago blijven terwijl de nieuwe president alleen naar Washington verhuisde. Ze zouden natuurlijk allemaal aanwezig zijn bij de inauguratie, maar Michelle was er niet van overtuigd dat de rest van het gezin meteen moest meegaan. Misschien konden ze het verdere jaar gebruiken om diverse scholen te bekijken, op hun gemak te verhuizen. Michelle kon gaan pendelen en haar moeder, Marian Robinson, kon bij de meisjes in Chicago blijven als er verplichtingen waren in Washington. Zo hadden de Obama's tijdens de presidentscampagne geleefd en al heel lang daarvoor. Waarom zouden ze dat niet nog zes maanden blijven doen?

Barack Obama vond het een vreselijk idee. Hoewel hij al zevenenveertig was, had hij nog nooit permanent onder hetzelfde dak gewoond als zijn dochters. In 1997, voor hun geboorte, was hij als staats senator gaan forenzen tussen Chicago en Springfield, de hoofdstad van Illinois, en toen hij in 2005 senator werd in Washington had hij zijn gezin aanvankelijk met zich mee willen laten verhuizen, voordat hij erkende dat ze beter af waren in hun vertrouwde wereld in Chicago. Tijdens de presidentscampagne van 2008 was hij een nagenoeg volslagen vreemde geworden voor zijn eigen bed. Door een eigenaardige vorm van logica had het vooruitzicht om eindelijk bij zijn vrouw en dochters te wonen bijgedragen aan zijn enthousiasme om mee te doen aan de presidentsverkiezingen: het was een beloning voor al die jaren van scheiding. Hij betoogde dat de Obama's, zelfs als ze

naar Washington verhuisden, zouden vasthouden aan hun oude leven en regelmatig naar Chicago zouden teruggaan.

Buitenstaanders zouden de aarzeling van zijn vrouw schokkend hebben gevonden: het leven in het Witte Huis was toch zeker een onvergelykelijke ervaring, vol momenten en kansen waar de meeste mensen alleen van konden dromen? Het gezin van de president verhuisde altijd op de dag van de inauguratie, een onderdeel van het vertoon waarmee elke nieuwe regering aantrad, en het was gewoon moeilijk om je een pendelende first lady voor te stellen. Elke overwinning van de presidentsverkiezingen was opwindend, maar die van Barack Obama was gepaard gegaan met extra superlatieven: de snelste opkomst die men zich kon herinneren, de ultieme val van de raciale barrière. Michelle had zich uit de naad gewerkt om hem zijn overwinning te helpen bezorgen en talloze vreemden keken ernaar uit dat de familie Obama haar intrek zou nemen in het huis van Jefferson, Roosevelt en Kennedy.

Als mensen over de hele wereld het vooruitzicht vierden dat de Obama's in het Witte Huis zouden arriveren, waarom aarzelde zij dan?

Michelle Obama kon moeilijk te doorgronden zijn: zowel charmanter als scherper dan haar man, idealistischer maar ook argwanender dan hij, iemand die hem voor de buitenwereld vurig steunde en onder vier ogen vernietigende kritiek kon leveren, die veel minder doorkneed was in de politiek maar problemen veel eerder aanvoelde.

Het idee om in Chicago te blijven was naïef, toonde aan hoe weinig ze wist van het werkelijke reilen en zeilen van het presidentschap of de politiek. Ze was van nature een dwarsligger, was vaak op haar hoede voor wat anderen wilden of verwachtten dat ze zou doen; ze hoefde iets nog niet geweldig te vinden omdat anderen daarvan uitgingen. Ze vond het vervelend om haar dochters halverwege het schooljaar naar een nieuwe stad te laten verhuizen, en dan nog wel als de kinderen van de president. En de Obama's hechtten allebei nog steeds aan het idee dat ze zelf onafhankelijke keuzes konden maken over hoe ze wilden leven, dat ze zich niet hoefden te schikken naar de openbare mening. Hoewel het kritiek zou kunnen oproepen als een deel van het gezin in Chicago bleef, overlegden de Obama's nauwelijks met hun politiek adviseurs over de vraag wanneer Michelle en de meisjes zouden moeten verhuizen, en het publiek is nooit te weten gekomen wat ze overwogen.

Hun meningsverschil over de verhuizing maakte deel uit van een lange reeks onderlinge discussies die was begonnen toen ze elkaar nog maar net kenden. Sommige politieke stellen renden samen hand in hand op macht, roem en glorie af, in de hoop dat ze op een dag de kans zouden krijgen om in de beroemdste ambtswoning van het land te wonen. De Obama's waren anders. Alle besluiten over Obama's politieke carrière, alle toespraken en mededelingen en kandidaturen waren voortgekomen uit een reeks onderlinge, oprechte, soms felle discussies met zijn vrouw over de aard van de politiek. Hij geloofde dat hij de politiek kon gebruiken om echte, blijvende veranderingen te bewerkstelligen, dat hij de belemmeringen kon overwinnen die anderen beperkten, dat zijn carrière niet ten koste zou gaan van een normaal leven voor zijn gezin en dat zijn vrouw binnen zijn wereld een gerieflijk plekje voor zichzelf zou vinden. Zij wilde dat allemaal geloven en geloofde dat soms ook. Maar in de loop der jaren had ze ook heel wat reden voor twijfel ontdekt.

De Obama's zagen elkaar voor het eerst in de zomer van 1989 bij advocatenkantoor Sidley Austin in Chicago. Hij had daar een vakantiebaan na zijn eerste jaar rechten aan Harvard; zij was er net afgestudeerd en was aangewezen als zijn mentor. In het begin zat hij haar op te nemen als ze in de juridische bibliotheek werkte. Toen hij haar kamer binnen kwam, leek ze onverschillig, maar zodra hij was vertrokken, draaide ze zich met open mond en opgetrokken wenkbrauwen naar haar collega. Wow!

Binnen de kortste keren raakten ze er allebei tegenover vrienden niet over uitgesproken hoe intelligent de ander was. Barack was rijper en wereldwijzer dan de meeste andere rechtenstudenten, onderscheidde zich door een verleidelijke bereidheid om barrières te negeren en groots te dromen. Hij was nog geen dertig maar had al in Indonesië en Hawaï gewoond, waar hij was opgegroeid, en in Chicago had hij de huurders van gemeentewoningen geholpen zich te organiseren. Toen hij de eerste zwarte hoofdredacteur werd van de *Harvard Law Review*, het meest prestigieuze juridische tijdschrift in het land, waren andere studenten in tranen, schreven kranten in het hele land over hem en had zijn nieuwe vriendin in Chicago haar eerste concrete bewijs van wat hij kon bereiken.

Barack mag dan Michelles blik hebben verruimd, maar zij bood hem iets wat hij nog nooit had gehad: het vooruitzicht op een stabiel gezinsleven. Zijn exotische jeugd was eenzaam geweest. Zijn vader, een Keniaanse

promovendus, was teruggegaan naar Afrika toen Barack twee was, had nauwelijks meer iets van zich laten horen, was aan de drank geraakt en omgekomen bij een auto-ongeluk. Zijn moeder was een zwerfster, een blanke antropologe die haar zoon naar Hawaï had gestuurd om bij zijn opa en oma te wonen terwijl zij in Indonesië werkte. Daardoor was hij ongewoon eenzellig en onafhankelijk; andere rechtenstudenten herinneren zich hem als iemand die te serieus was, te veel op zichzelf stond om net als iedereen de feestjes in het eerste jaar af te lopen.

Michelle had vriendjes nooit lang kunnen vasthouden. Ze was statig, hartstochtelijk en trouw, met een ondeugende glinstering in haar ogen. Maar ze was streng voor haar omgeving, koesterde volgens anderen vaak onredelijk hoge verwachtingen en had er geen moeite mee om mensen ter verantwoording te roepen wanneer die in haar ogen hadden gefaald. Die maatstaven spraken Barack aan. Hij wilde realiseren wat hij in zich had, zich indekken tegen de bitterheid en teleurstelling van zijn vaders leven. Hij zocht een partner die ‘hem zou helpen onthouden wat hij kwam doen en wie hij was’, zei zijn zus, Maya Soetoro.

De basis van hun ontluikende relatie was hun gemeenschappelijke passie voor sociale verandering. Ze hadden allebei ervaring opgedaan op elitaire campussen van topuniversiteiten en in de armste wijken van Chicago, en ze hadden gezien hoe bepaalde voordelen – onderwijs, werk, gezondheid – bevorderlijk waren voor nog meer voordelen, terwijl achterstand op één punt tot een stortvloed van nadelen leidde. De twee jonge juristen waren van mening dat de kloof tussen die twee situaties niet zozeer een gevolg was van talent of noeste arbeid als wel van kansen, macht, toegankelijkheid en rijkdom.

Zonder dat de partners van Sidley het wisten had Barack kritiek op de andere studenten met een vakantiebaan omdat ze een carrière in de particuliere sector nastreefden. Tijdens een biertje na het werk onderwierp hij hen aan een kruisverhoor over wat ze wilden gaan doen. De banksector of de rechtbank, zeiden de meesten. ‘Wat willen jullie daarmee doen?’ vroeg hij door. Hogerop komen, mijn gezin onderhouden – maar dergelijke antwoorden veegde hij van tafel. Hij gaf niet om geld en had soms moeite met mensen die er wel om gaven. ‘Het moet erom gaan wat je kunt terugdoen,’ zei hij volgens Thomas Reed, een oud-collega.

Obama zag zichzelf onder andere als schrijver en nadat hij hoofdredacteur van de *Harvard Law Review* was geworden, had hij een contract ge-

kregen om een boek te schrijven over rassenverhoudingen. Maar hij stortte zich zonder een echt schema op het project, veranderde het boek in een autobiografie, leidde en passant een project om te zorgen dat kiezers zich lieten registreren en haalde zijn deadline niet. Nadat de Obama's in 1992 waren getrouwd, zat hij wekenlang alleen met het manuscript op Bali, en in Chicago glipte hij urenlang weg om te schrijven, terwijl Michelle alleen achterbleef. 'Barack Obama is niet van jou,' zei haar vriendin Yvonne Davila vaak tegen haar. Ze bedoelde dat het leven grootse dingen voor hem in petto had, grootser dan een gezin; er werden altijd van die zwaarwichtige voorspellingen over Barack gedaan. Maar dat riep bij Michelle de vraag op waar zij eigenlijk bleef bij alle ambities van haar man, om nog maar te zwijgen van zijn voorliefde voor eenzaamheid en zijn neiging om te overschatten wat hij aankon.

In het begin van hun huwelijk ontdekten de Obama's twee dingen: de wereld van de politiek en de overheid was niet het juiste werkterrein voor Michelle en Barack gaf toe dat het in veel opzichten ook niet bij hem paste.

In 1991 nam ze ontslag bij Sidley om te gaan werken voor de burgemeester van Chicago, Richard M. Daley, die zojuist het apparaat had geerfd van zijn vader en zich nog niet had bewezen. Haar man en zij waren allebei nerveus over de baan. Daley sr., burgemeester van 1955 tot 1976, was tegen de beëindiging van de rassenscheiding op scholen geweest en had aan het hoofd gestaan van een ethisch onverantwoorde politieke onderneming, en toen de nieuwe burgemeester zich voor het eerst verkiesbaar had gesteld, was dat uitgelopen op akelige, raciale verdeeldheid. 'Doordat Michelle was opgegroeid in een trots Afro-Amerikaans gezin wist ze niet of haar normen en waarden soms zouden botsen met die van hem,' zei Valerie Jarrett, de medewerker van de burgemeester die Michelle had aangenomen en die een mentor van beide Obama's werd. Jarrett, jong, elegant en opgeleid op de beste scholen en universiteiten, was er een voorbeeld van hoe Daley jr. zich wilde onderscheiden van zijn vader. Ze stamde uit een van de beste Afro-Amerikaanse families in Hyde Park, over het algemeen een wijk die tegen Daley was, maar ze geloofde dat je macht moest verwerven om de dingen van bovenaf te veranderen.

Michelles werk was deels ongecompliceerd, zoals bedrijven in het centrum helpen tijdens een enorme overstroming, maar toen ze de contac-

ten ging onderhouden met instellingen die zich bekommerden om de kwetsbaarste bevolkingsgroepen in de stad – ouderen, gehandicapten en kinderen – was ze ontdaan over de enorme invloed die connecties en gunsten op de projecten hadden. Het was ‘de weerzinwekkende onderbuik van het stadsbestuur waar besluiten werden genomen – of niet,’ zei Kevin Thompson, die met haar samenwerkte. Er was weinig kans dat de onderliggende kwesties van armoede en onderwijs zouden worden aangepakt. Ze vond het maar niets dat Daley de macht stevig in handen hield door zich te omringen met drie of vier mensen die kennelijk weinig buitenstaanders toelieten – een zorg die ze later zou herhalen tegenover haar eigen man. Op haar werk maakte Michelle altijd een kordate en zakelijke indruk, maar achter gesloten deuren kon ze scherpe kritiek hebben op het bestuur van de burgemeester.

Het ergerde Michelle vooral dat de macht in Illinois al generaties lang in handen was van een kleine groep families, allemaal blanke, Ierse katholieken: de Daleys in Chicago, de Hyneses en Madigans in de rest van de staat. ‘Niemand heeft er recht op om te worden verkozen op grond van de baarmoeder waaruit hij is voortgekomen,’ zei ze een paar jaar later tegen Dan Shomon, de politiek adviseur van haar man. ‘Je hoort als Kennedy geen betere kans te hebben dan als Obama. Hoe komt het dat zij hier recht op hebben?’

Ze hield het maar twee jaar vol, waarna ze een baan aannam om een programma te gaan leiden dat boekdelen sprak over haar conclusies. Het heette Public Allies en was een trainingsprogramma voor een nieuwe generatie stedelijke leiders met een meer gevarieerde achtergrond – een alternatief voor de gevestigde machtsstructuur. Twee jaar later, in 1995, werd Valerie Jarrett zonder plichtplegingen ontslagen: ze stond machtige projectontwikkelaars in de weg, die de burgemeester ervan hadden weten te overtuigen dat hij haar de laan uit moest sturen, en hoewel Jarrett en de burgemeester goed bevriend waren, heeft hij het nooit met haar over zijn besluit gehad. De Obama’s waren verbijsterd, en hun ergste vermoedens over die wereld waren bevestigd.

Barack Obama zag dezelfde problemen in de politiek als Michelle. Dat waren voor hem echter geen redenen om eruit te blijven, maar juist om erin te stappen. Hij geloofde in zijn eigen talent en bijzonderheid; hij wist zeker dat de gangbare regels voor hem niet zouden gelden. Die zomer kwam er in de Senaat van Illinois een zetel vrij voor het district Hyde Park

en Barack, die recht doceerde en werkte als burgerrechtenadvocaat, zei tegen Michelle dat hij zich kandidaat wilde stellen. 'Ik ben met je getrouwd omdat je leuk en slim bent, maar dit is het domste wat je ooit van me had kunnen verlangen,' zei ze tegen hem.

Als senator van de staat, hield hij gewichtig vol, zou hij niets minder doen dan de baan opnieuw definiëren en de ethiek terugbrengen in de politiek. 'Stel nu eens dat een politicus zijn baan zou beschouwen als maatschappelijk opbouwwerk,' zei hij in een interview, 'waarbij hij deels leraar en deels pleitbezorger is, iemand die zijn kiezers niet tekortdoet maar hen informeert over de werkelijke keuzes die voor hen liggen.' Hij gaf toe dat hij op korte termijn fondsen zou moeten werven bij rijke donateurs, maar als hij eenmaal wat bekender was, zou hij zonder kunnen.

Dergelijke uitspraken baarden Michelle zorgen: hoe zou het zo iemand vergaan in de berucht corrupte hoofdstad van de staat? Later zouden anderen zich afvragen of haar man niet al te serieus was, geen te grote afkeer van conflicten had, maar Michelle had alles al veel eerder gezien en verwoord. 'Volgens mij is hij veel te goed voor zo'n hardvochtige en sceptische omgeving,' tobde ze in die tijd tegen een interviewer. De oud-hoofdredacteur van de *Harvard Law Review* zou deel gaan uitmaken van een systeem dat ze verafschuwde – en ondertussen hadden ze het erover het hechte gezin te gaan stichten waar ze allebei naar verlangden. Hij zei haar dat het wel zou lukken; zij had haar twijfels.

Desondanks nam Michelle een besluit dat ze in de loop der jaren nog vaak zou nemen: ze zette zich volledig in voor zijn overwinning en succes. Als hij zich dan toch kandidaat ging stellen, zou ze hem in elk geval niet laten verliezen. Ze probeerde de campagne op een hoger plan te tillen met behulp van een mooi campagnekantoor en een chique fondsenwerving in het plaatselijke museum voor de zwarte geschiedenis – niets van de gebruikelijke vulgariteit en smakeloze opzichtigheid waardoor de politiek in de staat zich kenmerkte. Ze wierp zich ook op als scheidsrechter die bepaalde wie tijdens de campagne goed presteerde en wie niet. Als een vrijwilliger beloofde driehonderd handtekeningen te zullen verzamelen voor een petitie om haar man op de kandidatenlijst te krijgen 'was tweehonderdnegeennegentig niet voldoende, omdat driehonderd het doel was,' zei Carol Anne Harwell, de campagneleider. Als je niet genoeg deed 'stuitte je op de toorn van Michelle'. En voor het eerst in zijn politieke carrière, maar zeker niet voor het laatst, hielp ze mee om hem nader te la-

ten komen tot andere mensen. Sommige kiezers keken raar op van Obama's vreemde naam, werden zelfs grof: hij kwam duidelijk niet uit de South Side. Maar toen Michelle namens hem de deuren langsging, begrepen burenen instinctief dat zij, en zodoende hij, een van hen was.

In december 2003 kwamen Barack en Michelle met familie en vrienden bijeen in een weelderig natuurreserveaat op Oahu in Hawaï voor het huwelijk tussen Maya Soetoro en Konrad Ng, een Chinees-Canadese promovendus. De Obama's hadden inmiddels twee dochtertjes, Malia en Sasha, die op deze dag identieke rood-witte zonnejurkjes droegen. Het bruidspaar had gevraagd of Barack de plechtigheid wilde beginnen. Hij stond op om de verzamelde gasten toe te spreken in een spectaculaire omgeving: groene gazons, rotsachtige klippen, de fonkelende Stille Oceaan en een enkele langskuierende pauw.

Maar zijn speech was absoluut niet idyllisch of romantisch; hij sprak er openhartig over dat het huwelijk zwaar was. De kans op blijvend geluk was gering, verkondigde hij tegenover het kleine gezelschap. 'Onze samenleving heeft ons niet echt toegerust om relaties in stand te houden,' zei hij volgens Ng. Carrières, om nog maar te zwijgen van kinderen, dreven stellen uit elkaar, waarschuwde hij.

Slechts enkele gasten wisten dat de Obama's zich net begonnen te herstellen van het dieptepunt in hun verhouding. Barack had de senaatszetel gewonnen, maar zijn tijd in Springfield was frustrerend voor allebei de Obama's. Zodra hij in de Senaat zat, begon hij te klagen dat men er niet serieus genoeg was: wetsvoorstellen van hem werden niet eens in behandeling genomen en enkele nieuwe collega's – Democraten! – maakten grapjes over zijn naam. 'Dan belde hij me op en zei: "Die en die is een idioot. Hij krijgt een dikke onvoldoende",' zei Harwell. Voor Michelle was de maat vol toen haar man in 2000 overhaast en slecht voorbereid de kandidatuur aanvocht van Afgevaardigde Bobby Rush, een voormalige Black Panther en een handige jongen uit de South Side met veel goede contacten. Rush veegde moeiteloos de vloer aan met Obama, noemde hem een pretentieuze indringer wiens verheven ideeën over hervormingen niets deden voor mensen die zonder werk zaten. Michelle vond dat haar man egocentrisch en onrealistisch was: hij probeerde campagne te voeren voor het Huis van Afgevaardigden in Washington, in de Senaat van Illinois te zitten, daarnaast nog wat recht te doceren en vader en echtgenoot te zijn.